

dices ficit, immitit fiorem, resuscitatque extinctum triticum; ita ex Ap. ibid. Seminatur corpus animale, surget spiritale. Ad 2. neg. conf. Nihil enim istorum est, quod omnium Creaturarum aut lateat cognitionem, aut effugiat potestatem, ait S. P. lib. 22. de C. D. c. 20. Et S. Paulinus de Obitu Celsi: Sed liceat e membris in humum transmissa ferinis, membra hominum vivo semine salva manent. Ad III. Resp. S. P. ib. 14. abortiva, ac monstra integris membris, atque aetate perfecta Dei potestate suscitanda: Hunc enim perfectionis modum habent latenter in feminis, cum etiam natis nonnulla adduc desint. Ad IV. neg. conf. Non est enim vitium femininitatis sexus, sed natura. Neque ex earum aspectu consequetur libidinis oblectamentum. Nam prius quam peccassent, nudi erant, & non confundebantur vir & femina; corporibus ergo illa vita detrahentur, natura servabitur, ait S. P. ib. Ad V. neg. sequelam; Quamvis enim plura corporis membra, ut alvus, & ubera primitiva non exercebunt officia, aderunt tamen ad corporis ornamentum: hinc Prudentius in Apoth. Qui modo vivit, erit; nec me vel dente, vel ungue fraudatum revomeret patefacti fossa sepulcri. Ut enim ait Tertull. c. 60. Omnis compago prima necessaria est navis salutis, licet vacature.

PROPOSITIO III. Corpora resurgentium honorum æque, ac malorum erunt incorruptibilia, non erunt tamen utrisque eadem affectiones.

Prob. I. pars. Ex Ap. 1. Cor. 15. Mortui resurgent incorrupi, quæ verba de omnibus tam bonis, quam malis intelligenda esse ait D. Thom. l. 4. contra Gent. 89. ergo &c. II. ex fine, nempe ut in transferantur in vitam, aut in mortem aeternam. pro ratione meritorum, ut habetur Matth. 25.

Prob. II. pars. Nam praeter incorruptionem, & immortalitatem utriusque communem. I. Corpora Sanctorum comitatur decor & vestitas, de qua Ap. ib.: Seminatur in ignorabilitate, surget in gloria; Deus quippe reformatum corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ: quod pulchre explicat Gazæus exemplo artificis, qui statnam æream Achillis minutissime contractam denuò conflat, & expurgat in aurum, & inductæ priori formæ aurens apparet Achilles, qui fuerat æreus. II. Erunt etiam corpora beatorum mirabiliter prædicta agilitate, de qua Ap. ibi: Seminatur in infirmitate, surget in virtute, & S. P. ib. c. ult.: Ubi volet spiritus, ibi protinus erit corpus. III. Iisdem quoque erit subtilitas, de qua Ap. ibidem; Seminatur corpus animale, surget spiritale, ubi innuitur puritas, vis penetrandi, & perfecta subiectio spiritui: unde tranquillitas, impeccantia &c.; carebunt ergo beatorum corpora opacitate, pondere, & corruptione.

Dices: Christus post resurrectionem suam manducavit, & cicatrices ostendit; ergo non erat incorruptibilis. Resp. cum Aug. dist. ant. Manducavit &c. ex egestate, aut infirmitate, neg., ex potestate, & caritate, conc. Hoc sensu etiam angelos incorruptibiles ab Abraham, & Tobia hospitio susceptos manducasse scriptura testatur. Exhibuit etiam cicatrices, ut sanaret vulnus incredulitatis. Sed de qualitatibus corporis gloriosi dicendum fatus. Ut de corpore damnatorum nonnulla dicamus, observat S. Thomas, ea nec spiritualia fore, nec agibilia, sed ponderosa, ac passionibus subiecta: non lucida, sed tenebrosa. Nam & ipsa anima carnis affectiones experietur, erit a Deo aversa, cruciatibus subiecta, & a lumine divina cognitionis aliena.

Articulus XII. habet; Vitam aeternam, quibus verbis damnantur Epicurei negantes animæ immortalitatem, Pythagorici fluxum perpetuum vitæ, & interitus admittentes, Gnostici merita negantes, Origenistæ finem supplicii reproborum natuentes. Evangelio ergo credimus, quod habet Matth. 25: Et ibunt hi (impii) in supplicium aeternum, justi autem in vitam aeternam.

LIBER XXIII.

De theologalium virtutum officiis.

POSTQUAM profanæ religionis vanitatem, & Christianæ soliditatem superiori libro spectavimus, danda est opera; ne fides nostra sit inanis & vacua: sed vividæ spei, & caritati conjuncta. Cujus rei gratia quomodo credere, sperare, ac diligere oporteat sedulo investigandum. Erit itaque hujus libri triplex dissertatio, de fide nempe, spe, & caritate.

DISSERTATIO I.

De Fide.

AGEMUS hoc loco de fidei nomine, definitione, ac obiecto, tum de ejus analysi ac norma, tandem de ipsis necessitate, ac subiecto.

Ecclesia obtinuere, licet ab aliquibus sint in dubium revocatae: particulares vero ex universalibus deducuntur: ita ex cœumenico sit omne concilium plenarium, & legitime convocatum, sequitur talem esse synodum Tridentinam: ex quo Rom. Pontifex canone electus sit Petri successor, sequitur talem esse Clementem XIII. feliciter regnantem.

Quæres III. quodnam sit objectum fidei formatae. Resp. esse summam Dei veracitatem, sive Deum ipsum, in quantum fallere, & falli nescius est. Revelatio autem est medium, per quod nobis ea, quæ credenda sunt proponuntur.

Quæres IV. Quomodo fides dividatur. Resp. dividi fidem in *actualēm*, & *habitualēm*, illa est actualis assensus revelatis per gratiam exhibitus: hæc vero est permanens in anima affectio, per quam fideles dicimur, licet non semper actus fidei efficiamus. Fides ergo etiam in pueris, & dormientibus extat, nec ullo peccato deletur, nisi infidelitate, vel heresi. Dicitur tamen sine caritate fides *informis*, quia caritas forma est, & perfectio aliatum virtutum. Fides autem caritatis conjuncta dicitur fides *formata*. Tandem prout fides in justificatione cum spe & caritate inseritur, ut in baptismō, dicitur *infusa*, prout repetitis actibus roboretur, dicitur *acquisita*: si per dilectionem operatur, *viva* est, sine operibus, *morta* est.

C A P U T II.

De fidei resolutione, & analysi:

NO^T. I. Scholastica disputatio de resolutione fidei inter catholicos facile dirimitur, si distinguantur motiva credendi, objectum formale, iudex credenda proponens, & regula ab ipso iudice adhibita, nempe Dei verbum scriptum, ac traditum. Resolvitur ergo fides I. in motiva credibilitatis, ut in præviā dispositionem, ut certus sim revelationis divine: Resolvitur II. in auctoritatem divini testimonii, tamquam in objectum formale fidei, cuius causa assensus redditur fixus, & stabilis. Resolvitur III. in divinam revelationem, ut medium, per quod credenda Ecclesiæ innotescunt: IV. resolvitur in auctoritatem Ecclesiæ, ut vivum judicem controversiarum fidei.

Not. II. Arduam esse questionem hujusmodi, si contra hereticos disputeremus: hi enim totum fidei cardinem, in humana ratione constitunt: eaque de scripturis, eorum sensu, aliisque fidei capitibus absolute definiti. Tales fuerunt olim Martinus, Abaelardus, & nunc Sociniani. Alii unam fidei regulam sacram scripturam agnoscunt privato spirito cuique Deo do.

docente perspicuum, rejectis Apostolis traditionibus, & Ecclesiæ decretis: contra quos sit

PROPOSITIO I. Statui nequit fidei norma in sola humana ratione.

Prob. I. Scripturis. Matth. 11. Christus ait: *Abscondisti haec a sapientibus, & revelasti ea parvulis, & ib. Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus. Apost. 1. Cor. 2. : Sermo meus non in persuasibilibus humanae sapientie verbis, sed in ostensione spiritus. Et 1. Thess. 2. Deo gratias agit, quod fideliæ prædicationem acceperint, non ut verbum hominum, sed sicut est vere verbum Dei: Ex quibus sic arguitur: Fidei arcana latent sapientes, & eruditos, revelantur illiteratis, & parvulis, nec dialecticis artificiis, sed vi & efficacia divini verbi. Sed non ita esset, si naturalis ratio esset rerum credendarum regula, & norma, ergo &c.*

Prob. II. Ex PP. Basilius hom. 19. in Ps. 115. fidem vocat: Assensum nulla prævia inquisitione nitentem. S. P. Aug. Tr. 40. in Jo. Credimus, ut cognoscamus, non cognoscimus, ut credamus: quid enim est fides, nisi credere, quod non vides? Athanasius de salut. adv. Non enim fides de re evidenti concepta fides dici poterit. Ambrosius l. 1. de Abr. 3. ait: Rationem præveniat fides. Greg. M. hom. 26. in Ev. Nec fides habet meritum, cui ratio præbet experimentum.

Prob. III. ratione. I. Fides ex Apostolo est: Argumentum non apparentium; ergo &c. II. Fides aut probabilibus argumentis expenditur, aut demonstrativis; sed illa gignunt hæsiationem; non firmiorem propheticum sermonem; hæc fidei meritum tollant; ergo &c. III. Plura sunt mirabilia, de quibus ratio reddi ab homine non potest, ait S. P. Aug. lib. 21. de C. D. c. 5., & ipsi rationi naturæ videntur contraria, & tandem sunt, ut quod narrant de Agrigentino sale, qui in igne fluit, in aqua crepitat, de fonte Debris noctu servido, die vero frigidissimo. Sed hæc falsa essent, nisi ea credenda essent, quorum rationem reddere non possumus; ergo &c. IV. Nemo est, qui certa ratione demonstrare possit, hunc non illum esse patrem suum, sed talem credit interpolata matris auctoritate; hanc vero obstetricibus famulisque enuntiantibus, qui sane filium furari poterant, spuriumque supponere: quanto ergo magis Ecclesiæ falli ac fallere nesciæ credendum est, licet mysteria omnia ratione percipi nequeant? V. In opposita sententia non esset laganda aut Abrabæ fides, qui contra spem in spem credit, aut B. M. V. quæ Angelo nuntianti rationem fidei præveniens humilem præbuit assensum, aut Apostolorum qui ad nutum secuti sunt Dominum: Laudandus esset Zacharias, qui fidem ratione tentavit, nec incipendi discipuli non

non credentes Christi resurrectionem, sed hoc est absurdum; ergo &c. Ita S. Bernardus contra Abaelardum, & Ap. Hebr. 11., ubi fidem ex actis vet. PP. mirifice laudat.

Ob. Eccl. 19. habetur: *Qui cito credit, levis est corde, & Jo. 1. Ep. 4.: Probate Spiritus, si ex Deo sint; ergo ratio norma est credendorum.* Adde Catholicos ad Ecclesiæ auctoritatem confugere, ut plebem superstitione deterreat, ut mysteriorum nomine ablurda animis inferant, ut aciem ingenii effeta imagine religionis perstringent; ergo &c.

Resp. Ad I. neg. conf. Aliud est enim requiri rationis criterium in eligenda religione, aliud nihil esse credendum, nisi quod ratione percipitur: certe, si alicui Chrtisti fides annuntiaretur, ei revocanda essent ad rationis normam motiva credendi; ut prudenter se gereret; non deberet tamen religionem contemnere, quia plura depraedat, quorū causa reddi non potest. Ecclesiasticus autem non de fide in Deum, sed de munera inter nos loquitur credulitate, ait cit. loco Bernardus. Ioannes loquitur de pseudo-prophetis, qui Christum in carne venisse negabant. Horum placita rationis trutina pensanda sunt, sed religiose perspecta, ejus dogmata, quantumvis sublimis, firmissime suscipienda sunt, non ad normam pensanda lascivientis ingenii. Ita Apostoli perspecta per signa, & virtutes Christi divinitate, se illi fidei merito subjecere. Ad II. Neg. ant. Hæc enim hæreticorum calumnia est, quam contra Honoratum Manich. perstringit S. P. A. c. 7. *Nulla imbutus poetica disciplina Terentianum Maurum si ne magistro attingere non auderes, tu in eos libros sine duce irruit,* & de his sine praecopio audes ferre sententiam? Iisdem verbis urgeri possunt Sociniani.

C A P U T III.

De altera hæreticorum norma fidei, nempe scriptura ac privato spiritu.

NOT. I. Docent hæretici, sacram scripturam adeo esse aper tam, ut quisque etiam radis ejus dogmata nullo declarante assequatur, maxime ad salutem necessaria: eaque obscura quidem esse superbis, non autem humilibus, qui spiritu Dei aguntur: quod ergo abstratum alicubi invenitur, alio scripturæ loco ajunt dilucide contineri: difficultatem denique non rerum esse, sed verborum, quæ proinde linguarum græce, & hebraice peritia facile vinci potest. Catholici contra negant, solam scripturam sat esse ad controversias fidei dirimendas;

ac temere assimi munus interpretandi scripturas Ecclesiæ auctoritate neglecta.

Not. II. Hæreticos scripturæ perspicuitatem aliam externam agnosceré in verbi ministerio, & scripturæ propositione; aliam internam in scrutatione fidelium, ac per illam omnia producita esse in luce in apertissimam, hanc vero modo esse entusiasmum, modo divinam inspirationem. Ita Jacobus Piceninus in Triumph. c. 2.

Not. III. Nos cum hæreticis sacra biblia tamquam fidei normam agnoscimus, sed illi normam ipsam, & judicem imperite confundunt abusi auctoritate Augusti in Ps. 21. ubi S. D. utrumque accurate distinguit allata comparatione litigantibus inter testamentum, & judicem; nos ergo & scripturam esse fidei normam, licet non unicam profitemur, esse normam final, & judicem denegamus. Sit ergo

PROPOSITIO I. Scriptura non est adeo aperta, ut sola ad omnia dogmata definienda sufficiat.

Prob. I. Scripturis. Nam Ps. 118. David fidelis, & humilis ait: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua;* & infra: *Da mibi intellectum & scrutabor legem tuam.* Lucas 24. Jesus incipiens a Moysè, & prophetis interpretabatur in omnibus scripturis duobus discipulis Emmaunitis. Act. 8. Spado Candacus rogatus a Philippo, non Isaïæ locum intelligeret? Resp. *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Sed dici nequit, aut Davidem virum sanctissimum, aut duos discipulos de Christi morte tristatos, aut eundem discendi cupidum, & sacrorum librorum cultorem suisse superbiam tuuidos, aut omni fide deslituros: neque percullos tantum difficultate verborum, cum linguam callerent hebraicam; ergo &c.

Nec dicas, istos nondum in fide corroboratos: 1. enim de Davide hoc dici nequit, 2. licet Spado, & discipuli non omnia mysteria firmiter perceperint, scripturam tamen esse Dei verbum fatebantur; cur ergo prophetarum oracula iis non fuerint aperta? Ac si in fide nutantibus plura videntur ambiguia, hi nullo modo trahentur ad fidem: non verbi ministerio, quod nondum assequuntur, non revelatione, quæ per hæreticos saxe est falsa deceptio; ergo &c. Nec dicant, scripturarum perspicuitatem apparuisse post Evangelii promulgationem, nam Apost. 2. Cor. 3. oppositum docet, ait enim: *Usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, vel amē possumus est super cor eorum.* Et Petr. 2. ep. 3. scribit, in Pauli epistolis esse quedam difficultas intellectu, quæ indocti depravans, sicut ceteras scripturas; ergo etiamnum perseverat, absque alio lumine obscuritas scripturarum.

Prob. II. ex PP. Nam præter Clementem Alex., Origenem, Basiliū, aliosque a Coccio laudatos, S. P. A., quo abutuntur hæretici Ps. 140. ait: *Sunt in scripturis profunda mysteria, que absconduntur ut vilescant, queruntur ut exerceant, aperiantur ut pascant.* Et l. 2. de Doct. c. 6. ait: *in sacris literis obscure quedam dicta densissimam caliginem obducunt.* Quod provisum esse divinitus non dubito, ad edemandare labore superbiam, & intellectum a fastidio revocandum, qui facile investigata vilescant. Et ep. ad Voluſ. 127. ait: *Tanta est christianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas a pueritia ad decrepitam senectutem summo studio conarer addiscere.* Idipsum fatentur parum sibi constantes Lutherus, Vitacherus, Brentius, Kemnitius, aliquique; ergo &c.

Prob. III. ex ipsis hæreticorum effugiis: ajunt enim I., obscuritatem scripturarum verborum esse non rerum; atqui S. P. ib. ait: *Tanta non solum in verbis, sed etiam in rebus latet altitudo sapientiae, ut aquifissimi contingat, quod eadem scriptura habet: cum consummaverit homo, tunc incipiet;* ergo &c. II. in eo Evangelii testimonio: *Hoc est corpus meum, nulum verbum obscurum est,* atqui in ejus intelligentia convenire non possunt Lutheri, aut Calvini discipuli; ergo &c. Idem dicendum de iis: *Verbum caro factum est,* & de aliis: *Arbitramur justificari hominem per fidem;* de illis enim Nestoriani, & Eutychiani, de his novatores, & catholici invicem digladiantur. Ajunt II., unum scripturarum locum ex alio innoteceare, atqui sepe invicem pugnare videntur; ergo vigeret adhuc commentis perplexio. III. ajunt, veritatis lucem humilibus affligere, atqui incertum est, an insit nobis spiritus humilitatis, an præsumptionis; ergo &c.

Prob. IV. ex Ordine Ecclesiæ. Nisi enim Deus Ecclesiæ suæ scripturarum interpretationem commisisset, nemo inter pastores & gregem discerneret, omnes doctores essent, ac interpres, sed Apostolus 1. Cor. 12. ait: *Numquid omnes doctores, numquid omnes interpretantur?* ergo &c. Reaperte nulla hæreticorum secta potuit hactenus tenere unitatem, quia iste ad hunc sensum, ille ad alterum eadem verba detorquens, dogmata pro libito evertit. II. Scripturarum dignitas postulat, ut fidei mysteria absque arrogancia credantur; quod Lutherus ipse confessus est; ergo &c.

PROPOSITIO II. Fidei controversia solis scripturis dirimi negantur.

Prob. I. Ex ipsa de scripturarum canone controversia apud Aug. l. 11. contra Faust. 2.: *Si non de aliqua (scriptura) particula, sed de toto (testamento) audies contradicentem quid ages*

ages? Quam libri originem, quam seriem successionis testem citabit? ... Vides in hac re quid Ecclesiæ valeat auctoritas Oe.; ergo &c. Item si de autographia unius libri, aut textus literatur, aut si a disputantibus variis textus citentur, & unus neget auctoritatem alterius, quomodo potest hæc disceptatio componi? ergo &c. III. nulla scriptura est, qua, e. g., Bartholomæi, & Nicodemi Evangelia, Barnabæ Epistola, Petri Apocalypsis &c. acceneri possit apocryphis; ergo &c. IV. Si detur veteres libros posterioribus comprobari, illorum auctoritas unde probatur? Hinc Athanasius in Syn. reficit Thomæ Evangelium: *Quia non est in catholicō canone, & S. P. A. Pauli Apocalypsim, quia Ecclesia sana non recipit;* e contra libros Machabaorum ab hæreticis rejectos auctoritate retinemus, iuxta regulam S. P. A. l. 11. de Doctr. 8. V. Hæretici aliquos libros rejiciunt, quod non sint in canones Judæorum. Synagogæ ergo tribuunt auctoritatem, quam negant Ecclesiæ. VI. Vel Ecclesiæ est hujus controversiæ judex, vel non: si primum, cur ad solam scripturam heterodoxi nos provocant? Si secundum, cur ad veterem Synagogam, & ad Ecclesiam trium priorum faciolorum appellant?

Prob. II. Ex scripturarum interpretatione. Etenim hæc verba: *Hoc est corpus meum* literaliter accipiunt Lutherani, Calvinistæ autem figurate & symbolice, atqui si ex sola scriptura lis ista dirimitur, hæretici eundem sensum & dogma unanimiter propugnarent, quod non sit; ergo &c. Deinde, si allati textus sunt ambiguë, cor alii non proferuntur tam aperti, ut adversarius acquiescat? Sed etsi proferantur, cur, inquiet Calvinista, assert adverius me scripturam Lutheranus, si ipse scriptura sensum non percipit? Cur eam mihi exposuit, cum mihi obvia sit exppositio? Eadem Lutheranus objicit Calvinismo, sive nullus erit dissidiorum finis.

Prob. III. ex distinctione judicis, & normæ. Sicut enim inter duos litigantes neuter iure bona testatoris acquirit, si aut unus neget producta instrumenta, aut ex his petat causæ suo patrocinium, nisi sit iudex vivas, qui normam, seu testamentum expendat, dissidentes audiatur, & sententiam pronuntiet; ita dignosci nequit ad quos spectet Ecclesia, & hæreditas, Christi, si Dei testamentum proferimus, quod nitrique ut fidei normam recipimus: *Tametsi, ut S. P. Pl. 24, consensitudo de hæreditate, quandiu testamentum profertur in publicum.* JUDEX audiatur, adiutori sedent, populus suspensus est Oe., ubi S. P. aperte judicem a testamento lecerisit, quidquid Pleonitus obganiat.

Prob. IV. ex sacra & Eccl. Hist. Nam Deut. 17. non ad scripturas remittuntur dissidentes, sed ad facerdotes Leviticigeros. Tom. II. H. n. neris,

neris, & ad judicem, qui erat illo tempore, ut non solam de ritibus sententiam ferrent, ut contendunt haeretici, sed etiam de controversiis fidei, de lege nempe, & justificationibus, ut habetur 2. Paral. 19. Hinc Josephus contra App. l. 2. ait: Omnia verum judges constituti sunt sacerdotes. Antiocheni orta controversia de circumcisione non ad scripturam appellarunt, sed ad Apostolos, qui se hujus controversiae judices declararunt, dicendo: Visum est spiritui S. & nobis. Eadem via anno 198. causa Quartodecimorum finita est. An. 255. damnati sunt Novatiani. An. 266. Samosateni. An. 325. Ariani. An. 431. Nestoriani, quid plura? nulla haeresis proscripta sola scriptura & sine vivo judge lis nulla finita est.

PROPOSITIO III. Privatus spiritus non est idoneum de fide judicium:

Prob. I. enim incertum est, num hic spiritus a Deo sit; & prophetas esse, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident, habetur Ezech. 13. Apostolus etiam I. Cor. 12. negat, singulari dari interpretationes sermonum; ergo &c. Adde spiritum haereticorum esse spiritum presumptionis, cum sibi tribuant, quod Christus supremis Ecclesiae rectoribus repromisit; ergo interpretatione facta privato spiritu est temeraria, adeoque suspecta. Sed et si fieret divino spiritu afflante non esset tamen ad faciendam fidem idonea, nisi accedente Ecclesiae approbatione: Apostolus enim, qui per revelationem J. C. accepérat Evangelium, illud tamen cum Apostolis contulit: Ne forte in vacuum curreteret, ait ad Gal. 2. Hinc S. P. A. air, quod Ecclesia illi. (Paulo) omnino non crederet, si non inveniret Apostolos, cum quibus conferendo Evangelium, ejusdem societatis esse appareret. Ex quibus sic arguitur: spiritus privatus aut est mendacii, aut veritatis; si primum, ineptus est ad judicium; si secundum, debet ab Ecclesia dijudicari; ergo &c.

II. Privatus spiritus aut omnibus communis est, aut peculiaris: Si primum, cur non convenient in singulis fidei dogmatibus haeretici, & scripturas tam diversimode exponunt? Si secundum; ergo huic spiritui fidem libertatem cuique sacere, quod magis libet comminiscendi: nam quod liber commentus est Lutherus, Zwinglius, Osiander &c. Deinde privatus ille spiritus, cum aliis alia dicet, non divinus spiritus est, sed humanus; ergo & errori obnoxius. Ad hanc, cum per Novatores privato spiritu careant infideles, ad fidem adduci non poterunt nec prædicatione, nec scripturæ lectione: Düm enim audiunt, aut legunt: Unum in trinitate Deum &c. hærebunt animo; ergo ut credant, postquam Ecclesiam certis indicis detexere, debent se ejus auctoritati imbuendos continere. Uno verbo, privatus spiritus fallax est, non communis,

his, non sibi constans, hominum opinio se attemperans, varius, levis &c.; ergo nequit aptum esse de fide judicium.

III. Scripturæ, non nisi Spiritus S. lumine possunt intelligi; atqui nequeunt haeretici ostendere, privatum spiritum esse Spiritum Sanctum, ad hoc enim opus est ut ostendant, se non esse pseudo-prophetas, quod numquam propriæ persuasionis testimonio poterunt comprobare. Hinc Petrus epist. 2. c. 1., ex quo prophetæ locuti fuerint Spiritus S. inspirati, insert, propheticam scripturam non esse privato ingenio exponendam dicens: Omnis prophetia scripture propria interpretatione non fit: cujus testimonii sensus est: S. Scripture explicatio propria interpretatione, seu privata doctrina, & auctoritate non fit, ut ait Estius, Tirinus &c.

IV. Haeretici suorum testimonio revincuntur. Nam Henricus VIII. an. 1540. statuit, neminem, præter Ecclesiam Doctores, posse scripturas interpretari. Idem docuit Zwinglius, Bucerius, aliqui. Hinc tot Novatorum conventus, non tam ad Ecclesiasticalm disciplinam, quam ad dogmata definienda: sic Jenensis Synodus contra Zwingianos, Dordrectana contra Arminianos, Carentonensis contra Calvinianos de Eucharistia, de Baptismo, ac de Justificatione habitæ sunt; ergo &c.

Ob. I. Deut. 30. habetur: Mandatum hoc non supra te est; neque procul possum; ergo &c. Resp. Neg. conf. His enim verbis tantum evincitur, divina præcepta levia esse, & jucunda: Si caritas, que est plenitudo legis, habiter in corde, ut ait S. P. q. 54. in Deut. Ubi enim vulgata habet: Non supra te est, legit hebræus: Non est separatum a te, id est inscriptum cordi, quia Deus legem cordibüs Iudeorum inscriperat, ait Fagiūs tom. 1. Crit. S. p. 237.

Ob. II. Ps. 108. habetur: Preceptum Domini lucidum, illuminans oculos, & Ps. 118. & 105. lex dicitur: Lucerne, & lumen. Petrus etiam epist. 2. c. 1. comparat scripturam lucerne lucenti in caliginoso loco; ergo &c. Resp. Neg. conf. Scriptura enim lucerna est, sed revelatione, & Doctorum expositione præmissa, habetur enim eodem Ps. 118.: Revela oculos meos, & declaratio sermonum tuorum illuminat. Petrus etiam caliginosum locum ibidem commemorat, ut pateat, & luce ibi opus esse, & eo qui lucem fertur. Quam lucem in obscuris Scriptura locis Hieronymus a Dydimo, Damasus a Hieronymo, ab Augustino Volusianus, Marcellinus, aliqui matuati sunt: ab iis nempe, quibus ait Dominus: Vos estis lux mundi. Novatores ergo, qui facti rebellerunt lumini illud abscindunt, satis ostendunt, magis tenebras dilexisse, quam, lucem.

Ob. III. Is. 8. jubemur in dubiis recurrere ad legem magis & ad testimonium, & Jerem. 31. ait Dominus: Dabo Ies

gem meam in visceribus eorum & in corde eorum scribam eam; ergo &c. Resp. Neg. cons. II. enim 8. interdicitur Pythagorium, & maleficorum aditus, ut constat ex vers. praecedenti: Jeremias autem prædictit novum testamentum, quod cordi inscribitur: *non atramento, sed spiritu Dei vivi*, ait Apost. 2. Cor. 3.

Ob. IV. Jo. 5. Christus ait: *Scrutamini scripturas*; ergo excludit Ecclesiæ judicium. Resp. I. neg. conf. Aliud est enim scripturam expendere, ut fidei normam, aliud sensum ambiguum definiere, & de fidei controversiis ferre sententiam; quod ad vivum judicem spectat, nempe ad Ecclesiæ, non ad normam, nempe scripturam. Resp. II. dist. ant. Remittit ad scripturas tantum, neg., etiam, conc. Christus ergo non solum ad scripturas Judæos remittit, sed primum ad testimonium Joannis c. 5. 33. postea ad opera sua 5. 36., ulterius ad Patris testimonium 5. 37.; ergo &c.

Ob. V. Act. 17. habetur, Beroentes suscepisse Pauli verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes scripturas, si haec ita se habarent; ergo sola scriptura est index controversiarum fidei. Resp. dist. ant. Scrutantes &c. judicio discussionis, conc., definitionis, neg. Beroentes ergo scrutabantur scripturas non quod dubitarent de veritate Pauli, & Sile, sed ut prophethica scriptura cum illorum verbis conferendo, magis in veritate confirmarentur, ut Grotius exponit. Deinde Beroentes prudenter se gessere, dum novam doctrinam scrutati sunt, cum nemo teneatur credere, priusquam motiva credibilitatis ad trutinam revo- caverit. Sed qui iam fide imbuti sunt, debent in ea supremi judicis auctoritatem agnoscere, sine qua religionis unitas stare non potest; ergo &c.

Ob. VI. Apost. 2. Cor. 2. ait, Evangelium non fidelibus, sed iis, qui percunt esse opertum. Et Apoc. 5. dicitur: *Agnus aperauit librum, & soluisse signacula ejus*; ergo &c. Resp. ad I. dist. ant., & loquitur Apostolus de prædicatione Evangelii, conc., de sensu Evangelii, neg. Vult ergo ibidem Apostolus, prædicationem Evangelii ubique diffusam aliquibus idololatriis justo Dei iudicio non revelari. Ad II. dist. ant. *Soluisse signacula*, quatenus in Christi morte completi sunt typi veteris Testamenti, conc., quatenus sacrorum codicum sensus est per se cuique conspicuus, neg. Librum enim aperuit Agnus in medio 4. animalium, Apostolorum nempe, quibus Dominus aperuit sensum scripturarum.

Ob. VII. contra 3. Prop. Ap. 1. Cor. 2. ait: *Spiritalis iudicat omnia*. 2. Jo. Ep. 1. c. 2.: *Non ne esse habetis, ut quis doceat vos, sed unctio ejus docet vos de omnibus*. 3. in Ev. c. 7.: *Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognosces ex da-*

trina

trina utrum ex Deo sit; ergo privatus spiritus est idoneus index controversiarum fidei.

Resp. Ad I. Dist. ant. Et nomine *spiritualis* intelligit Apostolus virum perfectum, & jam Apostolicis documentis instratum, ut *animalis* nomine intelligit, qui credit utique, sed ob mentis imbecillitatem nondum percipere potest altiora mysteria, ut pueri & rusticæ, conc., intelligi fideles indiscriminatim, neg. Producens enim rationem, cur non prædicaverit Corinthiis recondita fidei mysteria, ait: *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: tanquam parvulis lac zobi dedi, non escam*. Ita Canus I. 2. c. 8. Unde retorq. argumentum. Sunt enim in Ecclesia plures parvuli adhuc carnales, qui nondum escam, idest sublimiorem doctrinam recipiunt, licet sint spirituales permulti, qui eam assequuntur; ergo non omnes fideles habent spiritum interpretandi. Resp. II. *Animalis* nomine intelligere Apostolum eum, qui sensus ductum, & natura lumen sequitur, ut ethnici philosophi, *spiritualis* vero, qui fide & Spiritus S. lumine est illustratus. Hic ergo non ille percipit, quæ sunt Spiritus Dei; nempe Trinitatem, Incarnationem, & alia fidei mysteria. Verum non ait Ap., *spiritalem proprio spiritu omnia scripturarum arcana pervadere*, quod *terrationem superbissimam* vocat S. P. Augustinus. Resp. III. Illud: *Judicat omnia*, non exprimit: *Omnia definit, sed recipit, approbat*: juxta effatum Aristotelis: *Probus de omnibus recte judicat*.

Resp. ad II. dist. ant. Et ibi excludit Jo. Ecclesiæ magisterium, neg., pseudo-prophetas, quorum multi exierunt in mundum, conc. Si enim unctio ejus docet nos de omnibus; ait S. P. Augustinus Tr. 3. in Jo. Ep., *quasi nos sine causa laboramus... ut quid talen epistolam fecisti? quid illos tu docebas?* Unctio ergo interna non excludit externum magisterium, sed mentem juvat, ut quæ foris dicuntur formentur in corde, sicut internus vigor præstat, ut arbor poma ferat, sed opus est etiam ut agriculta extrinsecus adhibeat diligentem culturam. Hæc Augustinus. Ad III. dist. ant. Cognoscet ex doctrina seculo extrinseco magisterio, neg., non seculo, conc. Et sensus est, Indæos fore, ut Evangelium reciperent, si Dei mandatis obtemperassent, cum iis Deus Filium suum dederit ducem & precepitorem.

Ob. VIII. Jo. 5. ait Christus: *Ego non ab homine testimonium accipio, sed acciperet, si ab Ecclesiæ auctoritate penderet*; ergo &c. Resp. dist. ant. Non accipio, hoc est non admitto, neg., hoc est non requiro, aut indigo, conc. Licet ergo Christus non requirat hominis testimonium, quasi aliunde ipsius veritas non consistat, quo sensu loquitur Jo. 3., & in Ep. 5. ait: *Testimonium Dei maior est*; nego tamen Christum non aliud

H h 3

testis